

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

203398

ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านเพื่อทำการเกษตร
FACTORS CAUSING VILLAGERS MOVING TO LIVE ON THEIR OWN
FARMLAND FOR AGRICULTURE ACTIVITIES

นายภักดิ์พงษ์ เกริกฤษฎ

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

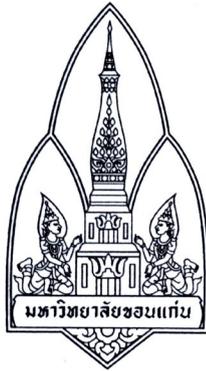
พ.ศ. 2553

๖๐๐๒๕๗๓๙๐

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

203398

ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านเพื่อทำการเกษตร

**FACTORS CAUSING VILLAGERS MOVING TO LIVE ON THEIR OWN
FARMLAND FOR AGRICULTURE ACTIVITIES**

นายภัทรพงษ์ เกริกสกุล

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านเพื่อทำการเกษตร

นายภัทรพงษ์ เกริกสกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

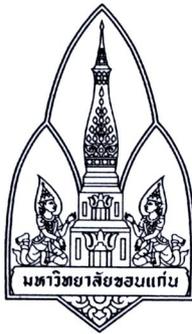
พ.ศ. 2553

**FACTORS CAUSING VILLAGERS MOVING TO LIVE ON THEIR OWN
FARMLAND FOR AGRICULTURE ACTIVITIES**

MR. PATARAPONG KROEKSAKU

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN SYSTEMS AGRICULTURE
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ

ชื่อวิทยานิพนธ์: ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นายภัทรพงษ์ เกริกสกุล

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รศ.ดร. บั้วพันธ์ พรหมพักพิง	ประธานกรรมการ
	รศ.ดร. สุจินต์ สิมารักษ์	กรรมการ
	รศ.ดร. วิริยะ ลิ้มปิ่นทน	กรรมการ
	ผศ.ดร. วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์	กรรมการ
	ผศ.ดร. ฉลาด จันทร์สมบัติ	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ สิมารักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิริยะ ลิ้มปิ่นทน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ลำปาง แม่นมาตย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ พลธานี)

คณบดีคณะเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภัทรพงษ์ เกริกสกุล. 2553. ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านเพื่อทำการเกษตร.

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.สุจินต์ สิมารักษ์, รศ.ดร.วิริยะ ลิมปิ่นนันทน์, ผศ.ดร.วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์

บทคัดย่อ

203398

การตั้งหมู่บ้านหรือชุมชนในภาคอีสานประเทศส่วนใหญ่ตั้งแบบกระจุก และล้อมรอบด้วยพื้นที่ทำกิน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเบื้องต้นในปี พ.ศ. 2549 ปรากฏว่ามีเกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน ปัจจัยหนึ่งคือความหนาแน่นของหลังคาเรือนในพื้นที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นที่มาของคำถามวิจัย 2 ข้อคือ ความหนาแน่นของหมู่บ้านทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านใช่หรือไม่ และอะไรที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกไปอยู่ ซึ่งทำให้มีวัตถุประสงค์ศึกษา 5 ข้อคือ 1) จำแนกระดับความหนาแน่นของจำนวนหลังคาเรือนในเขตที่อยู่อาศัยของหมู่บ้าน 2) การจำแนกประเภท และลักษณะของเกษตรกรที่ออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินหมู่บ้าน 3) เปรียบเทียบกิจกรรมของเกษตรกรในที่ทำกิน ก่อน ออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกิน และปัจจุบันเมื่อออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน 4) การจำแนกปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้เกษตรกรที่ออกไป และไม่ออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน และ 5) เปรียบเทียบการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และในที่ทำกินนอกหมู่บ้าน

ความหนาแน่นของบ้านเรือนคำนวณจากการใช้ทฤษฎีภูมิ ร่วมกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และมีการนำข้อมูลลงไปตรวจสอบในภาคสนาม สำหรับข้อมูลปฐมภูมิดำเนินการศึกษา 11 หมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น โดยการสัมภาษณ์กลุ่มโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรผู้รู้ เกษตรที่ย้าย และไม่ย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อสัมภาษณ์ถึงบริบททั่วไปของหมู่บ้านโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อหาปัจจัย และการตัดสินใจของเกษตรกร และมีการเสริมข้อมูลปริมาณเพื่อสนับสนุนข้อมูลบางอย่าง

การคำนวณความหนาแน่นหมู่บ้านของจังหวัดขอนแก่นโดยข้อมูลทฤษฎีภูมิพบว่า ความหนาแน่น กับจำนวนเกษตรกรที่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ($R = 0.39$) และพบว่าหมู่บ้านที่มีความหนาแน่นมากคือ มากกว่า 3.03 หลังคาเรือนต่อไร่ ความหนาแน่นขนาดกลาง 3.02 – 1.99 หลังคาเรือนต่อไร่ และหนาแน่นน้อย ต่ำกว่า 1.98 หลังคาเรือนต่อไร่ และได้รับการยอมรับจากการสำรวจเป็นการยืนยันข้อมูล

หมู่บ้านที่มีการย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านเป็นจะมีพื้นที่ดอน และปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านจำแนกได้เป็น ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอก คือ นโยบายของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพ ความสะดวกในการสื่อสาร การเดินทาง เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนปัจจัยภายในนั้นจำแนกเป็นสองระดับคือ ระดับชุมชน เช่น ความหนาแน่นที่เกิดขึ้นในชุมชน มลภาวะเสียง เป็นต้น และระดับครัวเรือน เช่น มีพื้นที่เพียงพอและเหมาะสม ภาระทางครอบครัวลดลง เป็นต้น เกษตรกรที่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านมีการทำการเกษตรผสมผสานระหว่างการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง รวมถึงมีการวางแผน และจัดการพื้นที่ทำกินใน

203398

การจัดการแหล่งน้ำและใช้น้ำให้เพียงพอตลอดปี ที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ทำกินนั้นเกษตรกรจะสร้างให้ถาวร และ สะดวกในการอยู่อาศัย เช่นมีห้องน้ำ ห้องนอน และบางส่วนอาจมีไฟฟ้า อย่างไรก็ตามสถานภาพทางสังคม เกษตรกรยังมีการไปมาหาสู่กับคนในชุมชนเช่นเดิม แต่น้อยลง และเกษตรกรเหล่านี้มีความประณีตในการทำ การเกษตรเพิ่มขึ้น เช่นการจัดการดิน และการผลิตเพื่อบริโภค เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรกลุ่มที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้าน เพราะการย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านทำให้เกษตรกรมีเวลาในการทำงานมาก และทำให้ เกษตรกรสามารถดูแลได้ประณีตขึ้น ทั้งนี้เกษตรกรจะทำการผลิตสะอาด และปลอดภัยเพื่อบริโภค

ปรากฏการณ์คือการย้ายขนาดย่อม และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เพราะมีหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน เช่น ความ หนาแน่นของบ้านเรือนในหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยี ที่เอื้อให้เกษตรกรออกมาทำ การเกษตรผสมผสาน ซึ่งเข้าสู่การพึ่งพาตนเอง และการเกษตรที่ยั่งยืน ของเกษตรกรรายย่อยในภูมิภาค

Patarapong Kroeksakul. 2010. **Factors Causing Villagers Moving to Live on Their own Farmland for Agriculture Activities.** Doctor of Philosophy Thesis in Systems Agriculture, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Assoc. Prof. Dr. Suchint Simaraks,
Assoc. Prof. Dr. Viriya Limpinuntana,
Asst. Prof. Dr. Viyouth Chamruspanth

ABTRACT

203398

Village or community settlements in Northeast Thailand are mostly cluster of houses surrounded by farm lands. However, preliminary surveys during 2006 indicated trend of villagers moving out of their homestead to settle in their own farmlands within village land. One of the factors was density of households with in their homestead area. This gave rise to two questions: Is household density is a real cause of the moving? And what do they do for their living? Therefore this research objective were 1) to classify levels of household density in the homestead areas of villages 2) to classify types and characteristics of the households that moved out of the villages to stay in their farmlands 3) to compare their activities before and after moving out and with those that do not move out 4) to identify factors influencing this phenomenon and 5) to compare degree intensity of agricultural activities between those that move and do not move out.

Household density was calculated by using secondary data and available software program then compared with the results from field surveys. Then primary data and information were collected from 473 villages in Khon Kaen province with the following target groups; key informants for village context by individually semi-structure interviewed, villagers who moved and did not move out for factors influencing their decision making by group interviewed. Compact questionnaires were used to gain quantitative data supporting some the interviewed data.

Calculation of household density from secondary data in Khon Kaen province indicated positive co-relation ($R=0.39$) between household density and number of households moving out of village home stead to stay in farmlands. High household density was over 3.0 per rai (6.25 rai=1 hectare) , medium density range from 3.0 to 1.9 per rai and low density was less than 1.9 per rai. Field surveys results mostly confirmed with the calculation.

Most of the villages with households moving out have upland farmlands. Factors influencing their decision on this micro-migration could be classified into external and internal factors. External factors included government

203398

policy on security and health, availability of communication and transportation technologies and socio-economic changes. Internal factors included both at community such as household density, noisy and household level such as land suitable, free of family support.

Most of the villagers who moved out practiced integrated farming, including crops, livestock and fish raising, through setting land use planning, securing water resource for year round uses and fencing. Their houses were built more permanently with the convenience of toilet, bedroom, electrical appliances, etc. However, socially, they still keep in touch with their relatives and people in their villages but less frequent. Their farming intensity increased with better soil management as compared to those who did not move out and the main purpose of farming was for home consumption. Moving out allowed the villagers to have more time to look after their farm thus increased farming intensity, at the same time production for home consumption made them practice more careful food safety production.

This micro-migration is a rather recent phenomenon, if the trend increased, may be due to the combination of factors such as household density increase, social and technology changes there may be an opportunity to extend integrated farming which is a base for self-reliance and sustainable agriculture for small holders in this region

งานวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบส่วนดีให้กับบุพการีและคณาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รศ.ดร.สุจินต์ สิมาร์ักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และเป็นผู้ที่เปิดโลกทัศน์ มุมมอง แนวคิดการทำงาน และการดำเนินชีวิตให้กับข้าพเจ้า ทั้งนี้ขอขอบคุณ รศ.ดร. วิริยะ ลิมปินันท์ และ ผศ.ดร. วิยุทธ จำรัสพันธุ์ กรรมการที่ปรึกษาร่วม

ขอขอบคุณ รศ.ดร. บัณฑิต พรหมพักพิง ที่ได้กรุณามาเป็นประธานกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ รวมถึงการให้คำปรึกษาโดยตลอด รวมถึง ผศ.ดร. ฉลาด จันทรมบัติ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอก และเติมเต็มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ Terry Rambo, ศาสตราจารย์ Fukui Hayao และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาช่วยให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาในครั้งนี้ทุกท่าน

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ และน้องๆ ที่ช่วยเก็บข้อมูล และช่วยเหลือให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณครอบครัว **เกริกสกุล** ซึ่งเป็นครอบครัวอันเป็นที่รักของข้าพเจ้าที่ได้สนับสนุนข้าพเจ้าด้วยดีตลอดมา

ภัทรพงษ์ เกริกสกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. สมมุติฐาน	2
3. วัตถุประสงค์	2
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
5. ขอบเขต และข้อจำกัดของการวิจัย	3
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
7. คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 ทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม	5
1. การย้ายถิ่นฐาน และความหมายการย้ายถิ่น	5
2. การตั้งถิ่นฐาน	13
3. ภาคอีสานของประเทศไทย	20
4. การเกษตรในภาคอีสาน	22
5. ลักษณะชุมชน และการดำเนินชีวิตของคนอีสาน	23
บทที่ 3 ขั้นตอน และวิธีการศึกษา	27
1. วิธีการหาความหนาแน่นหมู่บ้านเพื่อเลือกพื้นที่วิจัย	28
2. วิธีการเลือกพื้นที่	35
3. วิธีการเก็บข้อมูล	38
4. ประชากรที่ศึกษา	39
5. เครื่องมือดำเนินการศึกษา	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ผลการศึกษา	48
1. ผลการศึกษาจากห้องปฏิบัติการ	49
2. ผลการศึกษาภาคสนาม	52
บทที่ 5	
อภิปรายผล และสรุปผลการศึกษา	86
1. อภิปรายผลการศึกษา	86
2. สรุปผลการศึกษา	97
3. แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต	98
4. สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษา	98
5. ข้อเสนอแนะ	99
เอกสารอ้างอิง	101
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก ความหนาแน่นของหลังคาเรือนภายในหมู่บ้านจังหวัดขอนแก่น	107
ภาคผนวก ข จำนวนบ้านเรือนที่อยู่นอกพื้นที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านจังหวัดขอนแก่น	127
ภาคผนวก ค แบบสอบถามสั้น	138
ภาคผนวก ง แนวทางการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	143
ภาคผนวก จ ตัวอย่างการเก็บข้อมูลของเกษตรกร	149
ประวัติผู้เขียน	158

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่2-1	ความหมายของการย้ายถิ่นฐาน	6
ตารางที่2-2	ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐาน	8
ตารางที่2-3	แสดงความหมายและคำจำกัดความการตั้งถิ่นฐาน	14
ตารางที่2-4	ทฤษฎี และแนวคิดการตั้งถิ่นฐาน	15
ตารางที่2-5	แสดงปัจจัย และองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน	17
ตารางที่2-6	แสดงความหมายของคำว่าชุมชน	23
ตารางที่3-1	ตัวอย่างการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่าง กชช2 ค. กับ โปรแกรมPointAsia เพื่อหาความหนาแน่นของหมู่บ้าน	30
ตารางที่3-2	ตารางดำเนินกิจกรรม และเครื่องมือที่ใช้ศึกษา	40
ตารางที่4-1	ระดับความหนาแน่นของหลังคาเรือนภายในหมู่บ้าน	49
ตารางที่4-2	จำนวนหมู่บ้านที่แยกตามระดับความหนาแน่นมาก ปานกลาง และน้อย	49
ตารางที่4-3	จำนวนหมู่บ้านที่พบบ้านเรือนย้ายออกนอกหมู่บ้าน	51
ตารางที่4-4	การถือครองที่ดินทำกินแต่ละหมู่บ้าน	56
ตารางที่4-5	ระดับการศึกษาภายในท้องถิ่น	59
ตารางที่4-6	จำนวนเกษตรกรที่อาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน	60
ตารางที่4-7	ตัวบ่งชี้ของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านอย่างถาวรและไม่ถาวร	61
ตารางที่4-8	การเปรียบเทียบลักษณะของเกษตรกรแต่ละประเภทที่ย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	62
ตารางที่4-9	สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	63
ตารางที่4-10	พัฒนาการย้ายออกมาอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านของเกษตรกร	66
ตารางที่4-11	แสดงระยะเวลาการออกมาอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน (ณ ปี พ.ศ.2552)	68
ตารางที่4-12	สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	78
ตารางที่4-13	เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรก่อน และหลังการย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	80
ตารางที่4-14	สาเหตุที่เกษตรกรไม่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	82
ตารางที่4-15	การเปรียบเทียบการเกษตรของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน และนอกหมู่บ้าน	85

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่1-1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ภาพที่2-1	กรอบแนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจ	13
ภาพที่2-2	ลำดับขั้นของการตั้งถิ่นฐาน	19
ภาพที่2-3	แสดงที่ตั้งของภาคอีสาน ประเทศไทย	20
ภาพที่2-4	ลักษณะภาพตัดขวางของภูมิภาค และดินในภาคอีสาน	21
ภาพที่2-5	แสดงเขตลุ่มน้ำมูลและชี	21
ภาพที่3-1	แสดงลำดับขั้นตอน และวิธีการศึกษา	27
ภาพที่3-2	เส้นทางการสำรวจในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	28
ภาพที่3-3	ตัวอย่างการจำแนกภาพถ่ายดาวเทียมความละเอียดสูงของโปรแกรมPoinAsia ของบ้านหนองฮี ตำบลหินตั้ง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น	29
ภาพที่3-4	การจำแนกหมู่บ้าน โดยแผนที่การใช้ประโยชน์จากที่ดินกรมพัฒนาที่ดิน ตัวอย่างบ้านหนองฮี ตำบลหินตั้ง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น	30
ภาพที่3-5	ตำแหน่งบนแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ร่วมกับโปรแกรมPointAsia	31
ภาพที่3-6	การขีดขอบเขต และขนาดของพื้นที่ที่อยู่อาศัยหมู่บ้าน	32
ภาพที่3-7	การกระจายตัวของหมู่บ้านตามระดับความหนาแน่น	33
ภาพที่3-8	บริเวณภายในวงกลมคือพื้นที่ลงไปตรวจสอบผลการศึกษา	34
ภาพที่3-9	แสดงพื้นที่ และอาณาเขตจังหวัดขอนแก่น	35
ภาพที่3-10	เขตพื้นที่ศึกษา	36
ภาพที่3-11	แสดงกระบวนการการเลือกพื้นที่ศึกษา	37
ภาพที่3-12	พื้นที่ศึกษา	37
ภาพที่4-1	แสดงการกระจายตัวของหมู่บ้านที่ทำการศึกษา	50
ภาพที่4-2	ความสัมพันธ์ของความหนาแน่นหมู่บ้านกับบ้านเรือนที่ย้ายออกมาอยู่นอกหมู่บ้าน	52
ภาพที่4-3	หมู่บ้านศึกษา	54
ภาพที่4-4	แสดงลักษณะตัวแทนทางกายภาพ และชีวภาพของหมู่บ้านและที่ตั้งของหมู่บ้านศึกษา	55
ภาพที่4-5	รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน	56
ภาพที่4-6	อายุของเกษตรกรภายในกลุ่มประชากรตัวอย่าง	57
ภาพที่4-7	สัดส่วนแรงงานภายในพื้นที่ และนอกพื้นที่	58
ภาพที่4-8	แรงงานภายในชุมชนและนอกชุมชนแต่ละหมู่บ้าน	58
ภาพที่4-9	เกษตรกรที่ทำการเก็บข้อมูล	67
ภาพที่4-10	ตัวอย่างเถียงนาใหญ่	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า	
ภาพที่4-11	ตัวอย่างเตียงนาเทียบเท่าบ้าน	69
ภาพที่4-12	ตัวอย่างบ้าน	70
ภาพที่4-13	ตัวอย่างพื้นที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	71
ภาพที่4-14	ตัวอย่างกิจกรรมแรงงานของครอบครัวที่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านที่ทำการเกษตรผสมผสาน	72
ภาพที่4-15	ตัวอย่างพื้นที่ทำการเกษตรร่วมกับการเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก	73
ภาพที่4-16	ตัวอย่างกิจกรรมแรงงานของครอบครัวที่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้านที่ทำการเกษตรร่วมกับการเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก	74
ภาพที่5-1	แสดงลักษณะของหมู่บ้านที่พบว่ามีการเกษตรนอก และ ไม่ออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	88
ภาพที่5-2	ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการย้ายออกมาอาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน	90
ภาพที่5-3	ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	93
ภาพที่5-4	แสดงตัวอย่างการจัดการพื้นที่ทำกินของเกษตรกร	94
ภาพที่5-5	ตัวอย่างรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ทำกินของเกษตรกรที่ย้ายออกมาอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน	94